

Seda Gabrielyan
Gayane Hakobyan
YSU

ALLUSIONS IN J. JOYCE'S "A PORTRAIT OF THE ARTIST AS A YOUNG MAN" AND THEIR TRANSLATION

The present article deals with the analysis of allusions in J. Joyce's "A Portrait of the Artist as a Young Man" and the problem of translating them into Armenian.

Translating allusions seems to be one of the most challenging tasks to be performed by a translator; in other words, allusions are potential problems of the translation process due to the fact that allusions have particular connotations and implications in the source language and the foreign culture but not necessarily in the TL and the domestic culture.

A competent and responsible translator, after noticing an allusion in a passage of the ST and after analyzing its function in the micro and macro context, must decide how to deal with it.

Key words: *J. Joyce, allusion, religious allusion, mythological allusion, literary allusion, historical allusion, translation.*

An allusion is a figure of speech that makes a reference to, or is a representation of, a place, event, literary work, myth, or work of art, either directly or by implication. M. H. Abrams (1988) defined allusion as 'a brief reference, explicit or indirect, to person, place or event, or to another literary work or passage'. It is left to the reader or hearer to make the connection; where the connection is detailed in depth by the author, it is preferable to call it 'a reference'.

According to Roger Lass (1987) allusion is a figure of speech through which some counterparts are compared on the basis of their aspects to history, mythology, literature, religious books, etc. Allusion is bound up with a vital and perennial topic in literary theory, the place of allusive substitutions are as old as English. Thus, an allusion is understandable only to those with prior knowledge of the covert reference in question.

Allusions enrich the texts in which they are used since they as literary devices make the texts ambiguous or exaggerated and at the same time they are used to create ambiguity especially when it is not possible to speak directly because of social or political considerations. It can rightly be said that allusion plays the most important role in persuading its readers to accept what the author says especially when they quote some parts from religious texts or famous literary works.

Allusions can be sorted into four thematic groups; religious allusion, mythological allusion, literary allusion, and historical allusion.

1. Religious scriptures have always been a source of inspiration for poets and authors of literary texts. In fact they allude to religious texts to attribute value to their works. They might be:

a) in the form of a verse from the religious scriptures with explicit or implicit references,

b) proper name associated with a specific religion (the name of prophets, saints, battles, holy places).

2. A literary allusion according to Mc Sweeny is an explicit or implicit reference to another literary text that is sufficiently overt to be recognized and understood by a competent reader, and it might be:

a) reference to a literary character,

b) specific style used in a literary work,

3. Mythologies are fabulous stories, reaching back into the dim past, which consist largely of tales of gods and heroes, their births and deaths, loves, hates, spites, and intrigues, victories and defeats, acts of creation and destruction.

4. History is another basic source from which writers and poets draw their allusions. Historical events and figures have had a great effect upon the themes, characters, symbols, images and language employed in it.

To illustrate what has been discussed above, J. Joyce’s “A Portrait of the Artist as a Young Man” and its Armenian translation will be investigated.

The following allusions were found in the novel: religious, literary, mythological and historical.

Religious allusions

Stephen’s name is an allusion to Saint Stephen, the first Christian martyr. Stephen Dedalus, like Saint Stephen, has conflicts with the established religion.

In “A Portrait of the Artist as a Young Man” one can find this phrase; seed and snake{serpent} Baptists (p.384) which refers to the tale of Adam and Eve in the Bible. Simply stated, serpent seed doctrine teaches that the sin of Eve was not simple disobedience, but sexual contact with the serpent, and that Cain was the son of Eve and the devil.

(religious allusion type b.)

*We go to the house of God, Mr. Casey said, in all humility to pray to our **Maker** and not to hear election addresses. (1982: 244)*

-Մենք գնում ենք Աստծո տունը,-ասաց պարոն Քեյ-գին,-հեզաբար աղոթելու մեր Արարչին և ոչ թե նախընտրական ճառեր լսելու: (2006:92)

Here the PN allusion-*Maker* is substituted by its Armenian equivalent *Արարիչ* (God) in the translated text.

Her fair hair had streamed out behind her like gold in the sun. Tower of Ivory. House of Gold. By thinking of things you could understand them. (1982:255)

Նրա շիկահեր մազերը ծածանվում էին թիկունքին, ինչպես ոսկին արևի տակ: «Փղոսկրյա աշտարակ», «Ոսկյա պալատ»: Եթե որևէ բանի մասին շատ մտածես, ապա կհասկանաս այն: (2006:106)

In the last example the *House of Gold* is translated *Ոսկյա պալատ*: The word *պալատ* is synonymous to the word *դղյակ*, and the word choice is justified as in the Armenian Holy Bible Psalms 44: 9 we find: Քո զգեստներից ու *փղոսկրյա պալատներից* զմուռս, հալուէ եւ կինամոն է բուրում: (Սաղմոս գլ. 44, 9)

(religious allusion type b.)

... saint Ignatius Loyola holding an open book and pointing to the words Ad Majorem Dei Gloriam in it; saint Francis Xavier pointing to his chest, Lorenzo Ricci with his berretta on his head like one of the prefects of the lines, the three patrons of holy youth- saint Stanislaus Kostka, saint Aloysius Gonzago, and Blessed John Berchmans, all with young faces because they died when they

were young, and **Father Peter Kenny** sitting in a chair wrapped in a big cloak. (1982:266)

Սուրբ Իգնատիոս Լոյոլան,բաց գիրքը պահած, ցույց է տալիս *Ad Majorem Dei Gloriam* բառերը, **Սուրբ Տրանցիսկ Քսավերին** մատնացույց է անում սեփական կուրծքը, բերետը գլխին՝ **Լորենցո Ռիչչին**, որը նման է վերակացուի, երեք բարեպաշտ, երիտասարդ պահապան հրեշտակները՝**Սուրբ Ստանիսլավ Կոստկան, Սուրբ Ալոիզ Գոնզալը** և **օրհնված Բոհան Բերխամանը**՝ երիտասարդ դեմքերով (նրանք երիտասարդ էին մահացել), և **հայր Փիթեր Քեննին**՝ բազկաթոռին նստած և փաթաթված մեծ թիկնոցի մեջ: (2006:121)

This passage is rich in PNs and they are translated into the TL by preserving the sound form of the SL PNs. Only graphical changes are observed. The words *saint*, *Blessed* and *Father* are substituted by their Armenian equivalents *Սուրբ*, *օրհնված* and *հայր* respectively.

(religious allusion type a.)

The imagery of the psalms of prophecy soothed his barren pride. The glories of Mary held his soul captive... (1982:309) *Psalms 44: 9-10*

Սաղմոսների պատկերազարդ մարգարեությունները

*սանձահարում էին նրա անպտուղ հպարտությունը:
Մուրբ Կույսին ուղղված փառաբանությունները գե-
րում էին Սթիվենի հոգին... (2006:180)*

The word *imagery* is a noun and its Armenian equivalent is *պատկերներ*, so the translated version should be *Մաղմնու-
ների մարգարեությունների պատկերները սանձահարում
էին նրա անպտուղ հպարտությունը:*

(religious allusion type a.)

*A great saint, saint Francis Xavier! A **great fisher of souls!**
(1982:312) Matthew 4:19*

*Մեծ սուրբ Ֆրանցիսկ Քսեվարին: **Հոգիների մեծ որ-
սորդ:** (2006:184)*

Even though the Armenian equivalent of the word *fisher* is *ձկնորս*, in the translated text we find *որսորդ*, and the choice is justified, as in the Armenian Holy Bible we have *Եւ նրանց սասց. «Իս յետեւի՛ց եկէք, եւ ես ձեզ մարդկանց որ-
սորդներ պիտի դարձնեմ»:* (Մատթէոս, գլ. 4, 19)

(religious allusion type a.)

*Many of the boys who sat in those front benches a few
years ago are perhaps now in distant lands, in the burning
tropics, or immersed in professional duties or in
seminaries, or voyaging over the vast expanse of the deep*

*or, it may be, already called by the great God to another life to the rendering up of their **stewardship**. (1982:313)*
Luke 16:2

*Նրանցից շատերը, ովքեր ոչ այնքան վաղ անցյալում նստած էին այս նստարանների վրա, այժմ հեռու են մեզանից ինչ-որ տեղ՝ կիզիչ արևադարձներում, ո՛րը ծառայության մեջ է, ո՛րն իրեն նվիրել է գիտությանը, ո՛րը ճամփորդում է հեռավոր երկրների անհայտ վայրերով, իսկ ո՛րն էլ գուցե արդեն կանչվել է Տիրոջ մոտ՝ այլ աշխարհ, և **պատասխան է տալիս նրա առաջ**: (2006:186)*

The single word *stewardship* of the SL text is substituted by a simple sentence in the TL text, as there is no one to one equivalent of the given word *stewardship*. Still, in English-Armenian Dictionary(1991:928) the word *steward* has also the meaning 2) *տնտեսվար, տնտեսության վարիչ*. And after consulting the Holy Bible, Luke 16:2 we find Տէրը կանչեց նրան եւ ասաց. «Այս ի՞նչ եմ լսում քո մասին. Տու՛ր քո **տնտեսութեան** հաշիւը, որովհետեւ այլեւս **տնտես** լինել չես կարող»: (Ղուկաս, գլ. 16, 2)

Here we see the contextual and semantic link between the words *Տէրը կանչեց նրան եւ ասաց, Տու՛ր քո տնտեսութեան հաշիւը* and *պատասխան է տալիս նրա առաջ*:

(religious allusion type a.)

*Yet he believed that at some future stage of his spiritual progress this difficulty would be removed when his sinful soul had been raised up from its weakness and enlightened by the **Third Person of the Most Blessed Trinity**. He believed this all the more, and with trepidation, because of the divine gloom and silence wherein dwelt the unseen Paraclete, Whose symbols were **a dove and a mighty wind**, to sin against Whom was a sin beyond forgiveness, the eternal mysterious secret Being to Whom, as God, the priests offered up mass once a year, robed in the scarlet of the **tongues of fire**. (1982: 348) Matthew 3:16, Acts 2:2*

*Մթիվենը, սակայն, հավատում էր, որ կհասնի հոգեկան այնպիսի կատարելության, որ կհասկանա նաև այս առեղծվածը, երբ իր մեղավոր հոգին կհրաժարվի թուլությունից և կլուսավորվի **Սուրբ Երրորդության երրորդ անդամի կողմից**: Նա դրան ամենից շատ էր հավատում և սպասում էր անտեսանելի մխիթարող ոգի Պարակլետին, որը կհայտնվի աստվածային անթափանցելիությունից և լռությունից, որի խորհրդանիշերն են **աղավնին ու մրրիկը**, և որին, ինչպես Աստծուն, տարին մեկ անգամ վանականները պատարագ են մատուցում **հրե լեզվակների** նման բոսոր հանդերձներով: (2006:233)*

The *ST Third Person of the Most Blessed Trinity* in the TT finds its equivalent as *Սուրբ Երրորդության երրորդ անդամ*: English *person* is Armenian *անձ*, *Most Blessed-ամենատառնայալ*, however, in the religious terminology the Armenian variant is *Սուրբ Երրորդության երրորդ անդամ*, and it is one of those cases when optional translation is not adequate. The *ST a dove and a mighty wind* is translated *աղավնիսն ու սրբիկը, mighty wind-հոգը, ուժեղ քամի=սրբիկ=հոգ*, the translator was free to do an optional translation, and the choice was a single word *սրբիկ*: Still, in the Holy Bible, Acts 2:2 we find *սաստիկ հոգ*:

The *ST tongues of fire* are translated *հրե լեզվակներ*: Here we also find an optional translation. The translator was free to choose one of the Armenian synonyms of the word *fire* *կրակ, հուր, բոց*: In the Holy Bible, Acts 2:2 we have *բոցեղէն լեզուներ*:

Եւ յանկարծակի երկնքից հնչեց մի ձայն՝ *սաստիկ հոգմից եկած ձայնի նման*. Եւ լցրեց ամբողջ այն տունը, ուր նստած էին: Եւ նրանց երեւացին բաժանուած լեզուներ, նման *բոցեղէն լեզուների*, որոնք եւ նստեցին նրանցից իւրաքանչիւրի վրայ: (Գործք առաքելոց, գլ. 2, 2)

(religious allusion type a.)

An inaudible voice seemed to caress the soul, telling her names and glories, bidding her arise as for espousal and

come away, bidding her look forth, a spouse, from Amana and from the mountains of the leopards, and the soul seemed to answer with the same inaudible voice, surrendering herself: Inter ubera mea commorabitur. (1982: 351-352) Song of Solomon 4: 8

*Թվում էր՝ ինչ-որ անլսելի ձայն գուրգուրում և փառաբանում էր նրա հոգին՝ հորդորելով նրան խոսք տված հարսնացուին ոտքի ելնել նշանվելու համար և ճանապարհ ընկնել Ամանի՝ ընձառյուծներով լի սարերի կատարից: Իսկ հոգին, ենթարկվելով նրա կամքին, թվում էր՝ պատասխանում էր նույնպիսի անլսելի ձայնով. **Inter ubera mea commorabitur.** (2006:237)*

The ST PN *Amana* in the TT is substituted by its Armenian equivalent *Աման*:

The ST *the mountains of the leopards* is translated *ընձառյուծներով լի սարերի կատարից*, and it is obvious that there are additions in the TL text, namely, *լի* and *կատարից*: Still in the Armenian Holy Bible, Song of Solomon 4: 8 we find *կատարներից*:

Ե՛կ Լիբանանահց, ո՛վ հարս,

այստե՛ղ եկ Լիբանանից.

արի անցի՛ր Հալատքի գագաթից,

Մանիրի եւ Հերմոնի կատարներից,

առիւծների որջերից եւ ինձերի լեռներից: (Երգ Երգոց, զլ. 4, 8)

The ST *Inter ubera mea commorabitur* (Lat.) is maintained in the TL text as it is, in its Latin version, and in the reference (3) of the chapter 4, page 365 we have «Իմ կրծքին է հանգրվանում» (մեջբերում «Երգ Երգոցից»): As it is mentioned in the reference, it is a quotation from the Holy Bible, so the the biblical version should have been presented, that is:

Իմ նարդոսը իր հոտը բուրեց.

ստաշիսի թունջ է իմ սիրեցյալն ինձ համար,

որ պիտ հանգստանայ իմ ստինքների միջեւ:

(Երգ Երգոց, զլ. 1, 12)

Literary allusions

The literary allusions found in the novel are either titles of different books (they are few and do not represent a great interest from the translation point of view) or character names of various literary works. As they are almost proper names they are translated according to the phonic-graphic rules of the Armenian language. Several examples will be presented bellow in order to prove the point:

And there were nice sentences in Doctor Cornwell's Spelling Book. They were like poetry but they were only sentences to learn the spelling from. (1982: 225-226)

Իսկ ինչ գեղեցիկ նախադասություններ կային դոկտոր Քորնվիլի դասագրքում: Նրանք նման էին քնարերգության, բայց սուկ հեզելու կանոններն ուսուցանող նախադասություններ էին: (2006:67)

The allusion is to James Cornwell's (1812-1902) and Alexander Allen's (1814-1842) book “A Grammar for Beginners”, 1848.

(literary allusion type a.)

At those moments the soft speeches of Claude Melnotte rose to his lips and eased his unrest. (1982:305)

Այդ ընդհանրին նրա հիշողության մեջ հնչում էին Կլոդ Մելնոտի խաղաղ խոսքերը և հանգցնում տագնապը: (2006:174)

The allusion is to Edward George Earle Lytton Bulwer-Lytton's (25 May 1803 – 18 January 1873) “The lady of Lyons” (1838) - a historical drama. *Claude Melnotte* is the hero of the play- a very romantic, noble person who is capable to love deeply.

Mythological allusions

Stephen Dedalus's very name embodies the idea of flight. Stephen's namesake, Daedalus, is a figure from Greek mythology, a renowned craftsman who designs the famed Labyrinth of Crete for King Minos. Minos keeps Daedalus and his son Icarus imprisoned on Crete, but Daedalus makes plans to escape by using feathers, twine, and wax to fashion a set of wings for himself and his son. Daedalus escapes successfully, but Icarus flies too high. The sun's heat melts the wax holding Icarus's wings together, and he plummets to his death in the sea.

Historical allusions

Historical allusions of the novel are mostly names of different historical figures that in this or that way were related to the characters of the novel. And as the historical allusions are proper names and they are all translated according to the phonic-graphic rules of the TL, they will not be discussed in detail as they represent no special interest from the translation point of view. However, some of them will be analyzed below:

*Now then, who will win? Go ahead, **York!** Go ahead, **Lancaster!** (1982: 227)*

*Այժմ տեսնենք՝ ով կհաղթի: Արա՛գ, **Յո՛րկ**: Արա՛գ, **Լանքասթը՛ր**: (2006:69)*

Stephen's class was divided in two competing groups, named *York* and *Lancaster* after the House of Lancaster and the House of York. The Wars of the Roses were a series of civil wars fought in medieval England from 1455 to 1487 between the House of Lancaster and the House of York. The name Wars of the Roses is based on the badges used by the two sides, the red rose for the Lancastrians and the white rose for the Yorkists.

*Stephen pointed to the Tsar's photograph and said.
(1982:389)*

*Մթիվենը մատնացույց արեց ցարի լուսանկարն ու
սուսց. (2006:289)*

The historical allusion is to Nicholas II (Russian: Николай II, Николай Александрович Романов) (18 May 1868 – 17 July 1918) was the last Emperor of Russia, Grand Prince of Finland, and titular King of Poland. His official title was Nicholas II, Emperor and Autocrat of All the Russians and he is known as Saint Nicholas the Passion-Bearer by the Russian Orthodox Church.

Nicholas II ruled from 1894 until his abdication on 15 March 1917. His reign saw Imperial Russia go from being one of the foremost great powers of the world to economic and military collapse.

The word *Tsar- ցար* (Russ. Царь) is a Russian word that

means *Emperor*. Both in the SL and the TL sentences we do not have *Emperor and թագաւորնր respectively*, as the author's intention was to preserve the national coloring by means of borrowing. So in the translated variant the borrowed word is preserved on the same purpose.

To sum up, the following can be concluded:

- Majority of the allusions in the novel are religious ones, as the main character (as well as the author) of the novel is closely related to religion. Even though there were a number of literary and historical allusions in the novel, only several are analyzed in the paper, as they did not represent a great interest from the translation point of view. The analyzed ones are mainly PN allusions and are translated according to the Armenian phonic-graphic rules.
- In case of historical and mythological allusions one should refer to the historical sources and different literary works connected with the historical event, figure or mythological character.
- Certain concepts in the allusions and biblical quotations of the SL are either substituted by their Armenian direct equivalents or by their Armenian synonyms. The synonymic choice is justified, as most of them are also found in the Armenian Holy Bible. It should be mentioned that the use of the Armenian Holy Bible is of great importance in the analysis and its use facilitates the explanation of many word choices.

References

1. Abrams, M.H. (1988) *A Glossary of Literary Terms*, 5th edition, Holt Rinehart and Winston.
2. *English - Armenian Dictionary* (1991) (ed. by H.A. Asmangulian and M.I. Hovhannisian), Yerevan, “Hayastan” Publishing House .
3. Gabrielyan, S. and others (2013) *Translation Studies: Theory in Practice, Part 1*, Yerevan.
4. *Cambridge Companion to J. Joyce* (1990) (ed. by Derek Attridge), Cambridge University Press.
5. *Holy Bible* (1989) New Standard Version, New York.
6. Joyce, J. (1982) *A Portrait of the Artist as a Young Man*, Moscow, Progress Publishers.
7. Lass, R. (1987) *The Shape of English: Structure and History*, London,, J.M.Dent and Sons.
8. Leppihalm, R. (1997) *Culture Bumps: an Empirical Approach to the Translation of Allusions*, Clevedon: Multilingual Matters.
9. *Աստվածաշունչ* (2010), Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, Հայաստանի Աստուածաշնչային Ընկերություն:
10. Ջոյս, Ջ. (2006) *Արվեստագետի դիմանկարը պատանության հասկում*, (թարգմ. Հ. Շարուրյան), Երևան:

ՄԵՂԱ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ, ԳԱՅԱՆԵ ՀԱԿՈՒԲՅԱՆ - Անդրադարձը Ջ. Ջոյսի «Արվեստագետի դիմանկարը պատանության հասակում» վեպում և դրա թարգմանությունը - Սուլյն հոդվածի նպատակն է քննավերլուծել Ջ. Ջոյսի «Արվեստագետի դիմանկարը պատանության հասակում» վեպում տեղ գտած անդրադարձները, ինչպես նաև դիտարկել դրանք հայերեն թարգմանության զուգադրությամբ: Անդրադարձը առանձնահատուկ խնդիր է թարգմանչի համար, քանի որ այն համարժեք վերարտադրելու համար պետք է ունենալ համապատասխան հենքային գիտելիքներ, ինչպես նաև հաշվի առնել աշխատանքային լեզուների և մշակույթների առանձնահատկությունները:

Հիմնաբառեր. Ջ.Ջոյս, անդրադարձ, կրոնական անդրադարձ, դիցաբանական անդրադարձ, գրական անդրադարձ, պատմական անդրադարձ, թարգմանություն:

СЕДА ГАБРИЕЛЯН, ГАЯНЕ АКОПЯН - Аллюзии в романе Дж. Джойса «Портрет художника в юности» и их перевод - Данная статья рассматривает аллюзии в романе Дж. Джойса «Портрет художника в юности». Ведется также сопоставительный анализ с их армянским переводом. Аллюзия является потенциальной проблемой для переводчика, так как их адекватный перевод требует фоновые знания, а также учитывание особенностей рабочих языков и культур.

Ключевые слова: Дж. Джойс, аллюзия, религиозная аллюзия, мифологическая аллюзия, литературная аллюзия, историческая аллюзия, перевод.